

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****R.E. BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2018/36513
Karar Tarihi : 23/11/2022

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
M. Emin KUZ
Basri BAĞCI
Kenan YAŞAR
Raportör : Ferhat YILDIZ
Başvurucu : R.E.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu görevlisi olan başvurucu hakkında düzenlenen sicil raporunun kanaat bölümüne yazılan şeref ve itibarını zedeleyen ifadeler nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının, buna ilişkin açılan tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Amasya Defterdarlığı Muhasebe Müdürlüğünde saymanlık müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Başvurucunun Kırşehir Sağlık Kurumları 2 No.lu Döner Sermayede saymanlık müdür yardımcısı olarak görev yaptığı dönemde hakkında düzenlenen sicil notunun Yozgat İdare Mahkemesince (Mahkeme) 2010 yılında iptaline karar

verilmiştir. Kararda; başvuru hakkında düzenlenen 2008 yılı sicil raporunda 1. sicil amirinin "Yalan ve iftira atma, dedikodu ve kin v.b huyları var, müstakil idarecilik yapamaz.", 3. sicil amirinin "Müstakil idarecilik yapması uygun değildir. Temsil yeteneği yoktur. Yalan söyler, iftira atar." şeklinde ifadeler yer verdiği, sicil amirleri ile personel arasında geçen ve disiplin cezasına konu olan olayların ancak sicil ilgili hanelerini etkileyebileceği belirtilmiştir.

7. Başvurucu, anılan sicil raporunun kanaat bölümünde yer alan ifadelerin kişilik haklarına zarar verdiğini belirterek tam yargı davası açmıştır. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiş ve başvurucuya 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine oyçokluğuyla karar vermiştir. Kararda; resmi bir belge olan sicil raporlarına sicil amirleri tarafından yer verilecek görüş ve değerlendirmenin keyfilik içermemesi gerektiği, başvuru hakkında konusu suç oluşturan ancak hiçbir disiplin işlemi dahi yapılmayan bir konuda (iftira atma) sicil raporunda herhangi bir somut bilgi ve belgeye dayanmayan ifadeler yer verildiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak anılan bu ifadeler yer verilmek suretiyle başvurunun hukukten korunması gereken şeref ve haysiyetinin ihlal edilerek hizmet kusuru işlendiği belirtilmiştir.

8. Anılan karar davalı idare tarafından temyiz edilmiştir. Danıştay Beşinci Dairesince kararın oyçokluğuyla bozulmasına hükmedilmiştir. Kararda, sicil amirinin gözlemlerine göre yaptığı değerlendirme sonucu oluşan kanaati sicil raporuna yazmasının manevi tazminata hükmedilmesini gerektirmediği belirtilerek dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

9. Bozma sonrasında dosyayı yeniden ele alan Mahkeme, bozma ilamındaki gerekçeleri yineleyerek davanın reddine karar vermiştir. Temyiz incelemesini gerçekleştiren Danıştay İkinci Dairesi (Daire) kararın onanmasına oyçokluğuyla karar vermiştir. Karşıoy gerekçesinde; resmi bir belge olan sicil raporlarına sicil amirleri tarafından yer verilecek görüş ve değerlendirmenin keyfilik içermemesi gerektiği, sicil raporunda konusu suç teşkil eden ancak hiçbir disiplin işlemi dahi yapılmayan bir konuda herhangi bir somut bilgi ve belgeye dayanmayan ifadeler yer verilmek suretiyle başvurunun şeref ve haysiyetinin ihlal edilerek hizmet kusuru işlendiği belirtilmiştir.

10. Son olarak Daire, başvurunun karar düzeltme talebinin reddine 4/10/2018 tarihinde oybirliğiyle kesin olarak karar vermiştir. Nihai karar başvurucuya 7/11/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

12. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"(1)Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan "Sicil dosyası" kenar başlıklı 110. maddesi şöyledir:

"Her Devlet memurunun bir sicil dosyası bulunur. Sicil amirleri tarafından düzenlenecek sicil raporları ile varsa müfettişler tarafından verilen denetleme raporları ve memurların mal beyannameleri sicil dosyalarına konulur"

14. 657 sayılı Kanun'un başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan "Özlük ve sicil dosyasının önemi" kenar başlıklı 111. maddesi şöyledir:

"Devlet memurlarının ehliyetlerinin tesbitinde, kademe ilerlemelerinde, derece yükselmelerinde, emekliye çıkarma veya hizmetle ilişkilerinin kesilmesinde özlük ve sicil dosyaları başlıca dayanaktır."

15. 657 sayılı Kanun'un başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan "Sicil raporlarında belirtilecek hususlar" kenar başlıklı 113. maddesi şöyledir:

"Sicil amirleri, belli zamanlarda düzenleyecekleri sicil raporlarında, memurların liyakat derecesini not esasına göre kıymetlendirerek tesbit ederler."

16. 657 sayılı Kanun'un başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan "Sicil raporlarının doldurulması" kenar başlıklı 115. maddesi şöyledir:

"Sicil amirleri maiyetlerindeki memurların sicil raporları ile birlikte, bunların genel durum ve davranışları bakımından da olumlu ve olumsuz nitelikleri, kusur ve eksiklikleri hakkında mütalaalarını bildirirler."

17. 657 sayılı Kanun'un başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan "Sicil yönetmeliği" kenar başlıklı 121. maddesi şöyledir:

"Devlet memurunun mesleki ehliyetinin tesbiti amacı ile sicilinde bulunacak bilgiler, ayrılmış sicilinin verileceği haller, sicil raporlarının şekli, taşıyacağı sorular, düzenleme zamanı, uygulanacak not usulü ve bunların derecelendirilmesi, muhafaza ile görevli makamlara dair esaslar ile itiraz ve bunu inceleyecek merciler: Vali ve Kaymakamların hangi memurların birinci, ikinci ve üçüncü sicil amirleri olduğu, hangi memurlar hakkında da ek sicil raporu verecekleri ve diğer hususlar genel yönetmelikle düzenlenir."

18. Başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan, 18/10/1986 tarihli ve 19255 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Devlet Memurları Sicil Yönetmeliği'nin (Sicil Yönetmeliği) "Deyimler" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"a) Sicil Raporu: Sicil amirlerinin, mesleki ehliyetin belirlenmesini sağlayan soruları not usulüyle, şahsiyetle ilgili konuları mütalaa şeklinde değerlendirerek memurların mesleki ehliyetleriyle şahsi meziyet ve kusurlarını belirledikleri bu Yönetmeliğe ekli formu,

..."

19. Sicil Yönetmeliği'nin "Sicil dosyası" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Her Devlet memurunun bir sicil dosyası bulunur. Sicil dosyalarına sicil amirlerince düzenlenen gizli sicil raporları ile varsa müfettişler tarafından verilen denetleme raporları, mal beyannameleri, vali ve kaymakamlarca düzenlenen ek sicil raporları konulur."

20. Sicil Yönetmeliği'nin "Özlük ve sicil dosyasının önemi" kenar başlıklı 10. maddesi şöyledir:

"Devlet Memurlarının ehliyetlerinin tespitinde, kademe ilerlemelerinde, derece yükselmelerinde, emekliye çıkarma veya hizmetle ilişkilerinin kesilmesinde özlük ve sicil dosyaları başlıca dayanaktır. Kurum değiştiren memurların özlük ve sicil dosyaları yeni kurumlarına eksiksiz olarak gönderilir."

21. Sicil Yönetmeliği'nin "Memurların genel durum ve davranışlarının değerlendirilmesi" kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Sicil amirleri sicil raporunu doldurdıkları her memuru:

a) Dış görünüşü (Kılık, kıyafet),

b) Zeka derecesi ve kavrayış kabiliyeti,

c) Azim ve sebatkarlık, dürüstlük, sır saklamada güvenilirlik ve beşeri münasebetlerdeki başarısı,

d) Alkol, kumar, vb. alışkanlıkları memuriyetle bağdaşmayacak ölçüde sürdürme gibi halleri,

e) Güvenilir olmama, şahsi menfaatlerini aşırı ölçüde düşünme, yalan söyleme, dedikodu yapma, kıskançlık, kin tutma gibi kötü huy ve davranışları,

(Değişik: 25/9/1989 - 89/14578 K.) Bakımından genel bir değerlendirmeye tabi tutular. Sicil döneminde edinilen bilgi ve müşahadelerden yararlanılarak yapılacak değerlendirme sonuçlarına göre memurların olumlu ve olumsuz yönleri, kusur ve noksanları hakkındaki düşünceler sicil raporunun şahsiyet değerlendirilmesine ait bölümüne ayrı, ayrı açık ve gereğine göre kısa veya teferruatlı olarak yazılır. Sicil amirlerinin memurların genel durum ve davranışları hakkındaki düşünceleri, not takdirlerinde dikkate alınır."

22. Sicil Yönetmeliği'nin "Sicil amirinin sorumlulukları" kenar başlıklı 19. maddesi şöyledir:

"Sicil amirleri sicil raporlarını itinalı, doğru ve tarafsız bir şekilde düzenlerken; Devlete sadakat ve bağlılığı, memuriyet sıfatının gerektirdiği şeref ve itibar ile hizmetlerin süratli ve ekonomik bir şekilde yürütülmesini; güvenilir ve yetenekli memurların yükselmelerini, diğerlerinin ise kamu hizmetlerinden uzaklaştırılmaları gerektiğini esas alır. Sicil amirlerinin maiyetlerinde çalışan memurları değerlendirmedeki başarıları üstü sicil amirleri tarafından kendisinin değerlendirilmesinde de dikkate alınır. Garez veya özel amaçla sicil raporlarını gerçeğe aykırı doldurdıkları anlaşılan sicil amirlerinin cezai sorumlulukları saklıdır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Bakanlık görüşünde; yapılacak incelemede başvurucunun tutumunun, davanın karmaşıklığının, toplanması ve değerlendirilmesi gereken delillerin çeşitliliğinin, kapsamının ve içeriğinin, olağanüstü hâl ve pandemi koşulları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

26. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Başvurucunun yargılamanın uzun sürdüğüne ilişkin şikâyetinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

29. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyumsuzluklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (*Selahattin Akyıl*, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyumsuzluklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (*Selahattin Akyıl*, § 41).

31. Somut başvuru açısından sürenin başladığı tarih, tam yargı davasının açıldığı 18/4/2011'dir. Sürenin bitiş tarihi ise kararın kesinleştiği 4/10/2018'dir.

32. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuruya konu olaydaki 7 yıl 5 ay 16 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu, sicil raporunun kanaat raporunda kendisinin şeref ve itibarını zedeleyen ifadelere yer verilmesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde; başvuruya konu sicil raporunun iptal edildiği, idare tarafından dikkate alınmadığı, ayrıca 2011 yılından itibaren kamu görevlileri hakkında sicil raporu düzenlenmesi uygulamasının ortadan kaldırıldığı, bu nedenle başvurucunun mağdur sıfatının olup olmadığının Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. İşin esasının incelenmesi durumunda ise Anayasa Mahkemesince Hazine ve Maliye Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğünden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.

36. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı cevap dilekçesinde, bireysel başvuru formundaki iddialarının yanında başvuru konusu sicil raporlarının daha sonraki mesleki yaşantısını da olumsuz etkilediğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

37. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

38. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

39. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kimseye *işkence, eziyet* yapılamayacağı ve kimsenin *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı güvence altına alınmıştır. Belirtilen düzenlemelerde yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin *işkence*, bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin *eziyet*, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (*Tahir Canan*, § 22).

40. Ancak bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık eşiğince ulaşılmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda muamelelerin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (*Tahir Canan*, § 23). Somut olaydaki veriler ışığında, belirtilen ağırlık eşiğinin altında kalan muamele ve eylemlerin ise diğer haklar kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

41. Bu tespitlerden de anlaşılacağı üzere doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin kişinin fiziksel ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması, bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırmaya mümkündür. Bununla birlikte bu eylemlerin Anayasa'nın 17. maddesi anlamında *işkence, eziyet* veya *haysiyetle bağdaşmayan* muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için mağdurun subjektif niteliklerinin yanı sıra muamelelerin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir (*İşıl Yayıncı*, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 35).

42. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde başvurusunun iddia ettiği eylemlerin kendisi üzerinde fiziksel ve ruhsal etkileri olması mümkün olmakla birlikte ileri sürdüğü muamelelerin meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez. Bu nedenle başvurusunun kişilik haklarının zedelendiği şeklinde özetlenebilecek şikâyetlerinin şeref ve itibarın korunması hakkı bağlamında, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

44. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır. Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (*Nilgün Halloran*, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; *Adnan Oktar (3)*, B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; *D.Ö.*, B. No: 2014/1291, 13/10/2016, § 48).

45. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51). Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da belirtilen haklara saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (*Marcus Frank Cerny* [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 36, 40).

46. Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü etkili mekanizmalar kurmak, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak, bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin idare ve özel kişilerle olan uyumsuzluklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etmek sorumluluğunu da içermektedir (*Semra Özel Üner*, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36).

47. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkına yönelik müdahaleler bakımından etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü öncelikle müdahale teşkil eden eylem ve olayın gerçekleşme koşullarının tüm yönleriyle açıklığa kavuşturulmasını kapsamaktadır. Ayrıca olayın koşulları açıklığa kavuşturulduktan sonra kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında şeref ve itibarına yönelik fiillerle ilgili olarak sorumluluğu tespit edilen kişilere yönelik olarak caydırıcılığı sağlayacak uygun yargısal tepki verilmelidir (*Ü.B.K.*, B. No: 2015/2536, 4/7/2019, § 70).

48. Devletin pozitif yükümlülüğünün bir parçası olarak usul yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu anlamda öncelikle devlet, uyumsuzlukların çözümüne ilişkin etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünü yerine getirmelidir. Söz konusu pozitif yükümlülük; olayın meydana gelme şekli ile etkisi, ağırlığı ve sonuçları bakımından yapılacak değerlendirmelere ve olayın kim tarafından nasıl gerçekleştirildiği konusunda aydınlatılmasını gerekli kılar. Ancak bu yükümlülük, her durumda ceza soruşturması/yargılaması yapılması zorunluluğu içermez. Nitekim yargısal sistem kurma yükümlülüğü -olayın koşullarına göre- hukuki ve idari yolların devlet tarafından oluşturulmasıyla da yerine getirilebilir. Bu bağlamda bazı durumlarda disiplin soruşturması ile dahi devletin aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi mümkün olabilir (*Ali Çığır*, B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 34).

49. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (*Murat Atılğan*, B. No: 2013/9047, 7/5/2015 § 44).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Somut olayda başvuru hakkında 2008 yılında düzenlenen sicil raporunun kanaat bölümüne 1. sicil amiri "Yalan ve iftira atma, dedikodu ve kin v.b. huyları var, müstakil idarecilik yapamaz.", 3. sicil amiri, "Müstakil idarecilik yapması uygun değildir. Temsil yeteneği yoktur. Yalan söyler, iftira atar." şeklindeki kanaatlerini yazmıştır. Anılan sicil raporunun Mahkeme tarafından iptal edilmesi üzerine başvuru bu defa belirtilen ifadeler nedeniyle şeref ve itibarının zarar gördüğünü belirterek tam yargı davası açmıştır. Başvurucunun gerçekleştiğini öne sürdüğü olayın kişinin şeref ve itibarını zedeleyebilecek nitelikte olduğu açıktır. Dolayısıyla olayda devletin etkili yargısal sistem kurma, bu yolla caydırıcılığı sağlayacak ve başvurusunun manevi zararlarını giderecek şekilde uygun yargısal tepki verne yükümlülüğünün doğduğundan söz edilebilir.

51. Sicil raporunun kamu görevlisinin mesleki ehliyetini ve mesleki gelişimini tespite yönelik resmî bir belge niteliğinde olduğu söylenebilir. Bu nitelikteki bir belgede yer alacak değerlendirmenin de öncelikle kişinin mesleki ehliyetine ve gelişimine ilişkin olması ve değerlendirmelerin mümkünse somut verilere dayandırılması, bunun yanında kişilik haklarını zedelemeyecek şekilde olması elzemdir. Aksine bir uygulamanın kişinin mesleki hayatına, maddi ve manevi varlığına ilişkin olumsuz etkiler doğurması mümkündür. Bu bağlamda sicil raporunun amacına uygun kullanılmasının, bu durumunun yaratacağı olumsuz etkilerden kamu görevlisinin korunması ile doğmuş zararların giderilmesinin kişinin maddi ve manevi varlığının korunması bağlamında devletin pozitif yükümlülüğünün gereği olduğu söylenebilir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinin kamu hizmetinin etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamak yanında kamu görevlisinin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına da hizmet edeceği açıktır.

52. Buna rağmen Mahkeme, sicil raporunda yer alan ifadelerin başvuruçunun mesleki gelişimi ve ehliyetiyle ilgisi olup olmadığı, hangi amaca ulaşılacak için yazıldığı, amaçlananın kişilik haklarını en az etkileyecek şekilde elde edilmesinin mümkün olup olmadığı hususlarına yönelik bir değerlendirme yapmamıştır. Bunun yanında sicil raporunun iptal edildiği döneme kadar sonuçlarını doğurduğu, bu nedenle içeriğindeki ifadelerin başvuruçunun şeref ve itibarını zedeleyip zedelediği yönünde bir araştırma yapılmasına engel bir durumun bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak başvuruçunun, sicil raporuna yazılan ifadelerin şeref ve itibarı zedeleyici nitelikte olduğunu, hakaret ve iftira niteliğinde bulunduğunu ileri sürmesine karşın derece mahkemesi tarafından söz konusu ifadelerin araştırılmasına yönelik adımların atılmadığı ve kararda söz konusu iddialara yönelik hiçbir gerekçeye yer verilmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda yargısal makamlarca bu değerlendirmelerin yapılmaması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı bakımından pozitif yükümlülüklerin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

54. Başvuruçunun, yargılamanın yenilenmesi ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle 2.000 TL, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle 2.000 TL manevi tazminat, 2.265,10 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

55. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

56. Kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğ.leri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

57. Öte yandan makul sürede yargılanma hakkının ihlalin niteliği ve talep dikkate alınarak başvurunun manevi tazminat talebinin kabulü ile 2.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucunun diğer tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA.

C. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yozgat İdare Mahkemesine (E.2015/932, K.2015/1009) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi nedeniyle net 2.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 294,70 TL harçtan ibaret yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.